

PROFIL OPĆINE FOJNICA ZA POTENCIJALNE INVESTITORE SA POSEBNIM OSVRTOM NA REKREACIONI CENTAR "BRUSNICA"

THE PROFILE OF FOJNICA MUNICIPALITY FOR POTENTIAL INVESTORS WITH THE SPECIAL FOCUS ON RECREATION CENTER „BRUSNICA“

Elmir Pamić

„BOR-TRADE“ d.o.o - RC BRUSNICA Fojnica

Izlaganje sa naučnog skupa

Ključne riječi: strateški plan, turistička ponuda, prirodni resursi, strukturni elementi, kvaliteta, inventarizacija, TQM model,

SAŽETAK

Društveno ekonomske promjene praćene raznim okolnostima u općini Fojnica nametnule su potrebu da se istraži položaj turizma u novim uslovima. Iskorak koji je učinjen u razvoju turizma posljednjih godina dodatno je nametnuo mišljenje da je turizam i korištenje prirodnih resursa osnova budućeg razvoja i potreba da se usporedno teži ostvarenju većih ekonomskih i socijalnih ciljeva. Ako se žele slijediti savremeni trendovi, te potrebe lokalnog stanovništva i tržišta, stvara se obaveza definiranja pravca i strategije razvoja na novim polazištima. To bi predstavljalo prekretnicu sveukupnog razvoja općine u kojoj turizam treba postati značajna pokretačka snaga ukupnog razvoja. Istraživanja provedena u okviru Strateškog plana razvoja općine Fojnica i Lokalnog ekološkog akcionog plana-LEAP, uvažavala su specifične interese svakog pojedinačnog lokaliteta, te njegove posebnosti i heterogenosti raspoloživih turističkih resursa i atrakcija. Pošlo se od uvažavanja svih relevantnih polazišta, na način da se oblikuje turistički proizvod turističkih destinacija, uz uvažavanje ciljeva razvojnog modela Fojnice koji se sagleda u jedinstvenom spoju mogućnosti, kroz korišten-

je prirodnih resursa i mogućnosti koje nudi zdravstveni, kontinentalni, vjerski turizam. U središtu razvoja općine Fojnica prije nepune tri godine izgrađen je turistički REKREACIONI CENTAR „BRUSNICA“ koji je omogućio kontinuirano poboljšanje kvalitete turističke ponude, i već privlači korisnike s eko-senzibilnih tržišta, te podstiče ukupni privredni razvoj općine Fojnica.

Key words: strategic plan, touristic supply, natural resources, structural elements, quality, inventory, TQM model

ABSTRACT

Socio – economic changes followed by several circumstances in Fojnica municipality imposed a need to explore tourism in new conditions. Lunge which has been done few years ago is the proof that tourism and natural resources usage are backbones of future development, and more important, potential frameworks of accomplishment for bigger economical and social objectives. If we want to follow contemporary trend and local market needs, we need to define clear strategy of our activities. This should represent a milestone of global municipality development – which shows tourism as main direction. Researches that have been made in framework of «Strategic plan of Fojnica municipality development» and «Local ecologic action plan – LEAP»,

focused on each location and its individuality, touristic resources and attractions. This concerned each relevant starting point which is overview of Fojnica development model – unique conjunction of possibilities through natural resources utilisation and health, continental and religious tourism. In the middle of Fojnica municipality development, 3 years ago, Recreation center «Brusnica» is build. «Brusnica» is offering continuous touristic services, and already attracting beneficiaries from eco-sensible areas.

1. UVOD

Fojnica, živopisni bosanski gradić, prostire se pedesetak kilometara zapadno od Sarajeva na 587 metara nadmorske visine, na istoimenoj rijeci. Administrativno Fojnica pripada Srednjobosanskom kantonu sa sjedištem u Travniku. Općina Fojnica graniči sa općinama Gornji Vakuf, Novi Travnik, Vitez, Busovača, Kiseljak, Kreševo i Konjic. Fojnica se definira kao srednje razvijena općina s naznačenim strateškim pravcima razvoja zasnovanim na prirodnim resursima kao što su voda, šuma i ruda. Zavisno od potreba u određenim historijskim razdobljima, mijenjao se i redoslijed upotrebe i značaja navedenih resursa. Ne tako davno bile su to rude, a danas sve više vode i šume. „Voda kao lijek, voda kao piće, voda kao atrakcija, voda kao energent“ - na bazi ova dva resursa osamdesetih godina XX stoljeća došlo je do snažne privredne ekspanzije kroz zdravstveni i rekreativni turizam.

Kulturno – historijski spomenici -Džamije, Tekije, Adhanama, Franjevački samostan Prvi mesdžid podigao je Mustafa Hadr, 1551.god.(958 hidž). Drugu džamiju podigao je Šaban Ahmed efendija, 1666 god. (hidžr 1077). S obzirom da su obje navedene džamije do danas zadržale svoj prvobitni izgled predstavljaju značajno kulturno-historijsko naslijeđe Fojnice.

Među posebnim znamenitostima fojničkog kraja, značajno mjesto zauzimaju i tri tekije nakšibendijskog reda (Vukeljići, Živčići i Oglavak), po kojima je ovaj kraj duže vremena poznat širokom krugu interesanata islamskog misticizma.

Prema nekim izvorima, prvi samostan sa skromnom crkvicom izgrađen je 1339. godine sa dolaskom Dubrovčana, ugarskih Sasa i dalmatinskih Latina na mjestu Pazarnice, da bi na današnjem mjestu samostan bio izgrađen 1502. godine. Franjevački samostan u Fojnici poznat je po svojoj knjižnici, u kojoj se čuva oko 10.000 knjiga, iz svih oblasti svjetske i religiozne literature. Važno je spomenuti Ahdnamu kao najstariji dokument o ljudskim pravima u historiji, 326 god. prije Francuske buržoaske revolucije 1789 god. odnosno 485 god. prije Međunarodne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948 god. a koja se spominje u kontekstu pismene garancije za lična i imovinska prava i slobode domaćem stanovništvu, te prve povelje o vjerskim i građanskim slobodama.

Kontinentalni turizam

Kao poseban vid turističke ponude Fojnica je sa svojim prirodnim resursima i raspoloživim smještajnim kapacitetima svrstana u red prepoznatljivih turističkih destinacija. Prosječna udaljenost od većih urbanih sredina je oko 60 km. Fojnica pruža posjetiocima mogućnost boravka u zdravoj sredini uz povoljne klimatske uvjete, idealnu nadmorsku visinu i tradicionalnu gostoljubivost domaćina. Vrlo zanimljivi i raznovrsni prirodni tereni i obilje vode omogućavaju lov i ribolov. U planinama oko Fojnice ima medvjeda, srneće divljači, divljih svinja, divokoza i tetrijeba, a Lovačko društvo ima četiri lovačke kuće sa oko 75 ležaja (Pogorelica, Jezernica, Kozovgrad i Zahor). Različite vrste ribe (naročito pastrmka i lipanj) ima u rijekama Fojnica, Gvoždanka, Jezernica, kao i na Prokoškom jezeru.

U posljednje vrijeme Fojnica ima velike mogućnosti razvoja sportskog, lovnog, ribolovnog te seoskog turizma.

Zdravstveni turizam

Fojnica je danas najpoznatija po svojoj vodi čija se radioaktivnost i ljekovitost ispitivala još krajem 19. stoljeća. Fojnička radioaktivna mineralna voda pripada slabo mineraliziranim termalnim vodama, sa temperaturom 31,5° C i snage radioaktivnosti oko 45 Machovih jedinica. Hotel „Reumal“, nova bolnica i novoizgrađeno apartmansko naselje „Aquareumal“ sa oko 900 leža-

ja i popratnim sadržajima: bazenom, saunom, trim kabinetom, restoranom, kafanom, kamin salom i kompletnim medicinskim sadržajem, predstavljaju centar za medicinsku rehabilitaciju.

2. KONCEPT ZA INVESTICIJE

Krajem 80-ih razvija se novi koncept razvoja turizma kao rezultat novih oblika potražnje za turističkim proizvodima koji se baziraju na principima održivog razvoja. Novi potrošači su sofisticirani, ekološki svjesni i odgovorni po pitanju prirode i žele raznolike turističke proizvode obogaćene specijalnim programima. Turistička djelatnost povezuje brojne privredne grane i na njih utiče multiplikativno. To je glavni razlog da većina država, bez obzira na stepen privrednog razvoja, političku usmjerenost i kulturnu različitost, podstiče razvoj turizma kao jednu od strateških razvojnih usmjerenja. Na tom aspektu zasniva se strateški razvoj turizma, koji mora oko sebe

okupljati proizvodnju i usluge (poljoprivreda, industrija prehrambenih proizvoda i pića, trgovina, saobraćaj itd.), pa govorimo o klasterskom pristupu planiranja i razvoja turizma. Na taj način se ostvaruje veći broj i obim privrednih efekata od turizma, što je značajno za zemlje koje moraju stvarati radna mjesta, očuvati ravnomjernu naseljenost i razvoj manje razvijenih područja i domaću radinost. Planinski turistički centri se sve više razvijaju u velike i bogate turističke destinacije sa ciljem da za svaki tržišni segment ima adekvatnu turističku ponudu i programe 365 dana u godini. Istraživanja pokazuju da je trend provođenja odmora u planinskim centrima u porastu i iznosi nešto više od 40 procenata. Da bi privukli potencijalne investitore, prethodno treba uraditi prostorne planove sa jasnom slikom gdje i kako se mogu graditi turistički kapaciteti, te na taj način izbjeći komplikovane procese pribavljanja građevinskih dozvola, što je trenutno veliki problem. Izrada

prostornih planova i izgradnja komunalne infrastrukture može biti najveći doprinos lokalnih zajednica ka bržem razvoju turizma, kao i njihov udio kapitala u turističkim investicijama. Investitori u turizam u tom slučaju će ulagati u čiste turističke kapacitete i programe, što će ubrzati period investiranja, povećati rentabilnost uloženog kapitala i povećati stabilnost partnerstva, jer se povezuju lokalna zajednica i investitor, koji je najčešće iz inostranstva.

Proces globalizacije te stalne promjene zahtijevaju inovativna rješenja, čiji je zadatak podići organiziranost destinacije kroz studiju sopstvenih snaga i slabosti, odnosno prepoznavanja mogućnosti i prijetnji iz okruženja (SWOT matrica), pri čemu je poruka da "prednosti treba istaknuti, mogućnosti iskoristiti, nedostatke reducirati a prijetnje izbjeći".

Shodno tome, rad na razvoju općine Fojnica bazira se na dvije razvojne i strateške studije i to: Strateški plan razvoja općine Fojnica i Lokalni ekološki akcioni plan - LEAP.

<p style="text-align: center;">PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> -geoprometni položaj -prirodna i kulturno-povijesna baština turistička tradicija -prepoznatljivost na tržištima -pozitivan stav lokalnog stanovništva prema razvoju turizma -većim dijelom dobro očuvan okoliš -strateška dokumentacija i planovi -visoka razina sigurnosti -jedinstvo različitosti 	<p style="text-align: center;">NEDOSTACI</p> <ul style="list-style-type: none"> -nedovoljno diferencirana ponuda -nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta i njihova nedostatna kvaliteta -nedovoljna turistička opremljenost i infrastruktura -nedovoljna turistička signalizacija -izostanak poznatih «brand»-ova -nepostojanje sinergije djelovanja
<p style="text-align: center;">MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> -novi turistički proizvodi -selektivni oblici turizma -diverzifikacija područja i proizvoda -valorizacija potencijalnih resursa -stalno unapređenje integralne kvalitete -mogućnost cjelogodišnjeg poslovanja -bolja pozicioniranost na tržištima -održivi razvoj -promocija lokalnog kulturnog identiteta -proširenje zaštićenih područja prirode -partnerstvo 	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> -konfliktnost razvojnih opcija -konkurencija ostalih destinacija -potencijalno zagađenje -vizuelno zagađenje prostora -prekomjerna izgradnja (apartmani i vikendice) -turbulentno i nepredvidivo okruženje

3. PREDSTAVLJANJE PONUDE

Prema ovim strateškim dokumentima, prioritete razvoja predstavlja makro zona planine Vranice. U ovoj zoni prepoznate su dvije mikro zone kao potencijalni planinski centri, koji predstavljaju nosioce lokalne turističke ponude a to su Prokoško jezero – prirodni fenomen koji je prije dvije godine proglašen spomenikom prirode sa jedne, a sa druge strane lokalitet Poljane sa već izgrađenim turističkim kapacitetima zaokruženim u rekreacioni centar „Brusnica“.

Rekreacijski centar „Brusnica“ nalazi se na nadmorskoj visini od 1580 m, na planini Vranici, udaljen je 15km od središta Fojnice, a 67 km zapadno od Sarajeva. Raspolaže sa 11 luksuzno opremljenih apartmana (svaki ima kuhinju, plinsko grijanje, terasu) sa ukupno 46 ležaja, saunom, salonom za masažu, restoranom i kamin salom sa 70-tak mjesta, terasom sa koje pruža pogled na okolne planine (Bjelašnica, Jahorina, Prenj, Bitovnja, Trebević), kao i ljubaznim osobljem koje će učiniti sve da boravak u centru bude što prijatniji. Osiguran je vlastiti parking bez naknade. Na raspolaganju su dva ski lifta (sidro) dužine 400 i 1090 metara, kapaciteta 550 – 600 skijaša na sat. Dužina ski staza je 1100 i 1600 metara, visinske razlike 1500 – 1870 m n/v, nagiba terena 30 – 40 %. U centru je moguće iznajmiti svu potrebnu ski opremu, te naučiti skijati u školi skijanja koju organizira Ski klub «Vran kamen». Za zdravstvenu sigurnost gostiju angažirano je medicinsko osoblje Doma zdravlja iz Fojnice sa ambulantom u sklopu Centra.

Bogata ljetna ponuda sadrži: program jahanja, vožnje biciklom, šetanje markiranim i uređenim stazama, sakupljanje ljekovitog bilja, šumskih plodova i gljiva, planinarenje (najatraktivnija transverzala je do Prokoškog jezera duga oko 33 km,), a u samoj blizini objekta je i trim staza «KILOMETAR I POL ZDRAVLJA» kroz prelijepu šumu. Blizina rijeke Bistrice i Dubokog potoka, pruža mogućnost ribolova. Poseban sadržaj su šetnje do značajnih povijesnih mjesta Kozovgrada, Bakarnih jama, Dubrovačkog sajmišta, Jezera i Vran kamena sa educiranim vodičima. Bogata tradicionalna i moderna gastro ponuda, veliki izbor kvalitetnih pića sa posebnim akcentom na prirodne sokove, te čajeva od ljekovitog bilja sa ovog područja, razlog su više za

uživanje u RC „Brusnica“ Uz druženja i dobre zabave, čuvanje starih običaja, natjecanja u kulinarskim vještinama, izložbe i degustacije domaćih proizvoda, zaboravlja se svakodnevica i stres. Nakon svega toga pogled na život će biti drugačiji.

4. INVENTARIZACIJA I PROCJENA RESURSA U TURISTIČKOJ DESTINACIJI RC BRUSNICA

Inventarizacija i procjena turističkih resursa izrađena je na osnovu stručne ocjene i zajedno sa turističkim ekspertima i radnicima u turističkim centrima, općinama i hotelsko-turističkim preduzećima, i vrednovana na osnovu 5 kategorija:

- Osnovne geografske karakteristike,
- Prirodni i antropogeni resursi,
- Turistički kapaciteti,
- Turistički programi,
- Manifestacije.

U okviru svake od navedenih kategorija izvršene su procjene pojedinih podkategorija. Između osnovnih geografskih karakteristika vrednovani su: geografski položaj, saobraćajna dostupnost, zdravstvene i sigurnosne usluge i turistička organizacija. Druga kategorija su prirodni, kulturno-historijski i sakralni resursi. Sljedeća je ocjena turističkih kapaciteta lokaliteta, u kojoj je uvrštena: ponuda smještajnih kapaciteta, lokalni prevoz, turističke servisne ponude itd. U okviru ocjene turističkih programa specificirani su: sport i rekreacija, zdravstvo, zabava i slobodno vrijeme, hrana i piće, itd. Posljednja kategorija su: kulturne, etnološke, sportske i dr. manifestacije.

Evidentan je veoma pozitivan stav općine Fojnica i Kantona SBK u pogledu mogućnosti razvoja RC „Brusnica“ kao prepoznatljive turističke destinacije.

5. FAZA REALIZACIJE I PLANIRANJE

U svim fazama realizacije razvoja RC „Brusnica“ stavljen je naglasak na izgradnji eko pristupa (uvođenje eko-labelinga), uz uvažavanje općih i posebnih ciljeva razvoja, a posebno jasno definiranje turističke zone za dalju izgradnju s pratećom infrastrukturom i sadržajima. Polazeći od prethodnog sadržaja i obrazloženja izbora modela i

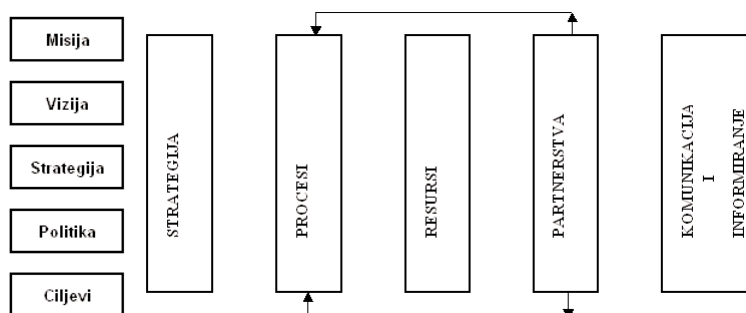
ciljeva, kao i predočene vizije Fojnice kao lokalne zajednice, u daljim planiranjima trebalo bi dati pojašnjene strategije pozicioniranja destinacijskih proizvoda kojima su dati prioriteta. Nakon toga treba uslijediti detaljan pregled kvantitativnih elemenata i kvalitetnih načela razvoja kao i pregled svih predloženih projekata ulaganja na razne destinacije. Za razvoj turističke ponude zimi, od najvećeg je značaja razvoj skijališta sa dodatnom opremom za zasnježavanje i osvjetljenje, priprema staza za trčanje na snijegu, za snowboard, izgradnja i priprema klizališta i dr.

Normativna rješenja i praktična iskustva iz EU mogu poslužiti kao primjer u razvoju planinskog turizma, koja ako bi se prilagodila i primijenila za naše potrebe, omogućila bi zadovoljenje tri osnova načela: tehničke standarde, bezbjednost i ekološka pitanja.

Posebno su značajne investicije u hotelske kapacitete, i to prvenstveno u podizanju kvalitete smještaja, i u profiliranju ponude, prihvatajući trendove razvoja na način da se tržištu ne mogu nuditi hoteli općeg tipa. Njihovo razvrstavanje uključuje i specijalizaciju na niz podvrsta, kao što su:

- Poslovni (Business) - smještaj specijaliziran za poslovne ljude.
- Konferencijski hotel - specijaliziran u održavanju sastanaka.
- Klub hotel - specijaliziran u rekreativnim i sportskim aktivnostima koji nudi najmanje 5 različitih sportskih sadržaja
- Obiteljski hotel - smještaj usmjeren ka porodicama s djecom.
- Osobe treće dobi - smještaj prilagođen da jamči zdravlje i sigurnost, kao i zabavni program posebno prilagođen ovoj vrsti korisnika.

5.1. Strukturni elementi upravljanja RC „BRUSNICA“

Slika 1. Sistem upravljanja i njegovi strukturni elementi

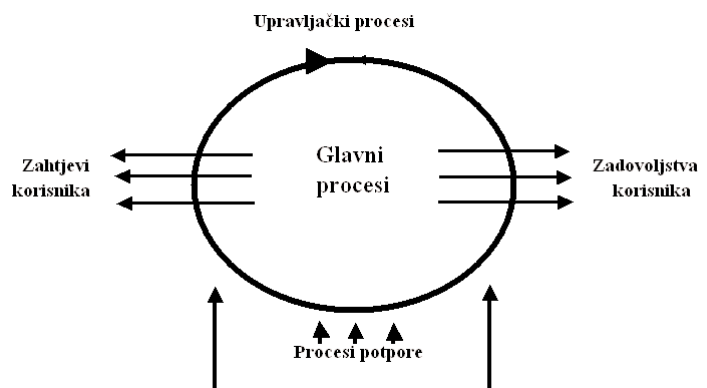
5.2. Resursi kao strukturni element sistema upravljanja RC „BRUSNICA“

Resursom se smatraju "sredstva, mogućnosti, zalihe, rezerve, izvor, prirodna bogatstva..."

To podrazumijeva odgovornost menadžmenta RC „Brusnica“ za osiguravanje raspoloživosti resursa nužnih za odvijanje poslovnih procesa.

Bez obzira na činjenicu da su svi resursi važni za odvijanje poslovnih procesa u turizmu, najznačajniji resurs su ljudski potencijali, odnosno ljudski kapital. Ljudskim se resursima daje sve više značaja, oni će i u budućnosti biti odlučujuća konkurentna snaga.

Zbog toga edukacija kadrova u turizmu sa ciljem razvoja ljudskih potencijala predstavlja jednu od

Slika 2. Prikaz tri tipa poslovnih procesa

temeljnih komponenti unaprjeđenja kvalitete proizvoda, procesa i sistema upravljanja, a time i razvoja svake organizacije.

Sukladno zahtjevima TQM – modela ISO 9001:2000 menadžment organizacije je odgovoran za osiguravanje resursa potrebnih za odvijanje poslovnih procesa, pravovremeno i u traženom opsegu. Nedostatak bilo kojeg resursa u traženom opsegu i kvaliteti, ugrožava rezultat poslovnih procesa organizacije i utječe na njegovu sposobnost ispunjenja zahtjeva zainteresiranih strana.

ZAKLJUČAK

Turizam je kompleksna i multidisciplinarna djelatnost. Stoga i normativna rješenja nisu jedinstvena i ne potiču samo iz jednog resora. Problemi multidisciplinarnosti pojedinih općina rješavali su se različito, pošto je bilo potrebno osigu-

rati suštinski i vremenski usklađeno djelovanje zakonskih rješenja i politika podsticanja razvoja turizma. Za općine je veoma važno da imaju određene i poznate strateške pravce razvoja turizma i da normativnim uređenjem i instrumentima politike postižu realizaciju strategije razvoja turizma. Također je važno da prate realizaciju strategije i ciljeva razvoja i istovremeno efikasnost mjera turističke politike i sprovođenje normativnih uređenja.

Kod tih rješenja vodi se računa o dva cilja:

- omogućiti što efikasniji razvoj i konkurentnost ponude i ponuđača u turizmu i
- osigurati bezbjednost, kvalitet i zaštitu turista.

Fojnica ima duboke korjene turističkog organiziranja i raspolaže sa velikim prirodnim, kulturnim, rekreativnim, zdravstvenim... resursima, koji su okosnica razvoja turizma. Neophodno je izvršiti valorizaciju i pozabaviti se pitanjem turističke privrede koja još nije u dovoljnoj mjeri organizirana. Razvoj turizma započinje prihvatanjem i ispunjavanjem obaveza prema standardima u turizmu. Inventarizacija i procjena stanja kulturnih i prirodnih vrijednosti i njihova zaštita, inventarizacija stanja zemljišnih resursa te stalno osposobljavanje kadrova, pretpostavka je za brži razvoj destinacijskog turizma.

LITERATURA

1. Injac N i Bešker M, Metodologija izgradnje poslovnih procesa u sustavu kvalitete, Oskar, Zagreb, 2003, str. 3.
2. Martyn A. Ould, Business Processes, John Wiley & Sons Ltd, Chichester, England, 1995,
3. Ould, M. A., Business Processes, John Wiley & Sons Ltd, Chichester, England, 1995
4. Vujić, V., "Izgradnja sustava kvalitete u hotelijerstvu i turizmu," u knjizi grupe autora, Sustav upravljanja potpunom kvalitetom u skladu sa zahtjevima norme ISO, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Opatija, 2000.
5. Wood, C. R., Leej, H. T. and Shibaa, S., Integral Management Systems, Center for Quality Management in Cambridge – Mass, Cambridge, England, 2000.
6. HRN EN ISO 8402, Upravljanje kakvoćom i osiguravanje kakvoće, Rječnik (ISO 8402:1994; EN ISO 8402:1995), Četverojezično izdanje.
7. Harrington, Mathers: ISO 9000 and Beyond, McGraw Hill, 1997
8. Regional Tourism Masterplan, Horwath Consulting, 1996
9. web; brusnica.ba
10. web; fojnica.ba